

Міністерство освіти і науки України
Державна служба України з надзвичайних ситуацій
Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля
Національного університету цивільного захисту України
Коледж електронних приладів
Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу
Навчально-методичний центр цивільного захисту та
безпеки життєдіяльності Черкаської області
Національний університет водного господарства та природокористування (м. Рівне)
Південноукраїнський національний педагогічний університет
імені К. Д. Ушинського (м. Одеса)
Смілянський коледж харчових технологій
Національного університету харчових технологій
Уманський національний університет садівництва
Черкаська медична академія
Черкаський державний технологічний університет
Черкаський інститут ДВНЗ «Університет банківської справи»
Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького
Черкаське регіональне відділення Соціологічної Асоціації України
Академія фінансів і бізнесу VISTULA (Варшава, Польща)
Головна школа пожежної служби (Варшава, Польща)



ВІСНИК ГУМАНІТАРНОГО НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА: НАУКОВІ ПРАЦІ

ВИПУСК 19

м. Черкаси

УДК 009
ББК 34.3

Рецензенти:

Гуржій О. І. – заслужений діяч науки і техніки України, д-р іст. наук, професор (Інститут історії України НАН України);

Гордуновський О. М. – д-р іст. наук, доцент (Черкаський навчально-науковий інститут ДВНЗ «Університет банківської справи»);

Мосов С. П. – заслужений діяч науки і техніки України, лауреат Державної премії України в галузі науки і техніки, д-р військ. наук, професор (Льотна академія Національного авіаційного університету).

Головний редактор:

Чубіна Т. Д. – д-р іст. наук, професор (завідувач кафедри суспільних наук факультету цивільного захисту ЧПБ імені Героїв Чорнобиля НУЦЗ України).

Відповідальний редактор:

Спіркіна О. О. – канд. іст. наук (доцент кафедри психології діяльності в особливих умовах факультету цивільного захисту ЧПБ імені Героїв Чорнобиля НУЦЗ України).

Редакційна колегія:

Гора В. А. – начальник факультету цивільного захисту ЧПБ імені Героїв Чорнобиля НУЦЗ України, підполковник служби цивільного захисту, канд. пед. наук, доцент;

Дмитренко М. Й. – професор кафедри психології діяльності в особливих умовах ЧПБ імені Героїв Чорнобиля НУЦЗ України, д-р філос. наук, професор;

Єремєєва Н. Ф. – професор кафедри іноземних мов факультету цивільного захисту ЧПБ імені Героїв Чорнобиля НУЦЗ України, канд. філол. наук, доцент;

Коваленко-Чукіна І. Г. – старший викладач кафедри соціально-гуманітарних і правових дисциплін Уманського національного університету садівництва, канд. іст. наук;

Кришталь Т. М. – завідувач кафедри управління у сфері цивільного захисту факультету цивільного захисту ЧПБ імені Героїв Чорнобиля НУЦЗ України, д-р екон. наук, доцент;

Ненько Ю. П. – завідувач кафедри іноземних мов факультету цивільного захисту ЧПБ імені Героїв Чорнобиля НУЦЗ України, д-р пед. наук, доцент;

Стадник І. Ю. – завідувач кафедри історії України та суспільних дисциплін Черкаського державного технологічного університету, канд. іст. наук, доцент;

Томіленко А. Г. – фахівець відділу соціально-гуманітарної роботи ЧПБ імені Героїв Чорнобиля НУЦЗ України, канд. іст. наук, доцент;

Усов Д. В. – професор кафедри суспільних наук факультету цивільного захисту ЧПБ імені Героїв Чорнобиля НУЦЗ України, д-р філос. наук, доцент;

Федоренко Я. А. – доцент кафедри суспільних наук факультету цивільного захисту ЧПБ імені Героїв Чорнобиля НУЦЗ України, д-р іст. наук, доцент;

Фомич М. В. – начальник кафедри психології діяльності в особливих умовах факультету цивільного захисту ЧПБ імені Героїв Чорнобиля НУЦЗ України, канд. психол. наук, доцент, підполковник служби цивільного захисту;

Чубін Т. К. – голова комісії фахових дисциплін економічного циклу Смілянського коледжу харчових технологій НУХТ, канд. екон. наук.

Вісник гуманітарного наукового товариства: наукові праці. – Випуск 19. – Черкаси: ЧПБ імені Героїв Чорнобиля НУЦЗ України, 2019. – 224 с.

У збірнику містяться наукові статті гуманітарного спрямування, присвячені різним актуальним питанням історії України, історії пожежно-рятувальної служби, психології, педагогіки, філософії, культурології, філології.

Розрахований на науковців, викладачів вищих навчальних закладів, докторантів, аспірантів, курсантів, студентів, усіх, хто цікавиться гуманітарними науками.

Рекомендовано до друку Вченою радою факультету цивільного захисту Черкаського інституту пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля Національного університету цивільного захисту України (протокол №8 від 17.03.2019)

Дозволяється публікація матеріалів збірника у відкритому доступі комісією з питань роботи із службовою інформацією в Черкаському інституті пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля Національного університету цивільного захисту України (протокол №6 від 06.05.2019)

РОЗВИТОК ОСВІТИ В УКРАЇНІ: ІСТОРІЯ ТА СУЧАСНИЙ СТАН

Стойко В. О.,

Савчук О. П., кандидат педагогічних наук

*ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет
імені К. Д. Ушинського»*

Проблема розвитку системи в Україні є актуальною завжди. Адже від освітнього рівня громадян держави залежить її функціонування, існування та розвиток. Завдяки розумним, розвиненим, творчим, обдарованим та високоінтелектуальним особистостям наша держава розвивається, з кожним кроком входить до рівня Європейського союзу. Тому при постійному удосконаленні системи освіти буде і удосконалюватись сама держава і люди в ній.

Українська система освіти пройшла довгий і тернистий шлях розвитку, в якому намагалися досягти високого рівня освіти кожного члена держави.

Розвитком освіти та її становленням займалось багато вітчизняних вчених, серед них були наступні: І. Гавриш, О. Коваленко, О. Овчарук, П. Полянський, Л. Ващенко та багато інших

На початку XIX століття було поняття формальної і неформальної освіти. Існували сільські, земські та церковні школи, де діти навчались лише 2–3 класи. Викладали там мінімум навчальних предметів: письмо, читання, лічба та Закон Божий. Такі школи вважались нижчою ланкою освіти.

Середній рівень займали гімназії. Територіально вони знаходились в містах, де вчилися діти заможних людей. В гімназіях готували майбутніх службовців, чиновників та майбутніх абітурієнтів вищих навчальних закладів.

Університети вважались вищим рівнем освіти, і готували лише фахівців гуманітарного профілю.

Технічну освіту в той час можна було отримати в спеціальних технічних коледжах, училищах чи університетах, де вивчали для виробництв, економічних організацій та інше.

В ті роки царська система не вважала за необхідне всім отримувати освіту, особливо нижчої ланки населення, а українська мова в навчальних закладах взагалі була заборонена.

З приходом влади більшовиків, школу почали сприймати, як общину. Вже в 30-х роках були прийняті постанови про відновлення і впровадження у школах класно-урочної системи, введення навчальних предметів, проголошені правила життя школи, обов'язки вчителя і учнів під час навчання [1, 34–36].

Надалі українська освіта бурхливо розвивалась. Всеукраїнською нарадою система освіти була встановлена наступним чином: дошкільні заклади для дітей від 3 до 8 років – дитячі садки, яслі; діти від 8 до 12 років відносяться до школи I ступеня та діти від 12 до 15 років II ступеня. Після закінчення II ступеня школи діти могли вступати до професійно-технічних

училищ. У 1930 році було прийнято постанову, за якою всі повинні були закінчити і отримати освіту I ступеня. А вже з 1934 року обов'язковим потрібно було закінчити і школу II ступеня, завдяки чому стрімко почали розвиватись технікуми та училища, а пізніше і університетами по всій країні.

Після проголошення незалежності України, була прийнята нова конституція та закон «Про освіту» у 1996 році. З боку цього закону освіта наближена до європейських стандартів та містить у собі: дошкільну освіту, загальну середню освіту, професійну освіту, вищу освіту, післядипломну підготовку, аспірантуру, докторантуру, підвищення кваліфікації, позашкільне навчання і виховання, самоосвіта [2, 19–20].

До дошкільної освіти віднесли такі навчальні заклади: ясла, ясла-садки, дитячі садки, ясла-садки компенсуючого типу, будинки дитини, дитячі будинки інтернатного типу, ясла-садки сімейного типу, ясла-садки комбінованого типу, центри розвитку дитини, дитячі будинки сімейного типу.

Загальна середня освіта будувалась наступним чином: система загальноосвітньої освіти містила в собі три ступені: перший ступінь – початкова освіта (початкова загальна освіта з 1–4 класи); середня освіта (базова середня освіта з 5 по 9 класи) та старша школа (повна загальна освіта з 10 по 11 клас). Поза існування трьох ступеневої системи освіти відкривались профільні класи, кружки для обдарованих та талановитих дітей, вечірні школи, гімназії, ліцеї та колегіуми.

Позашкільна освіта складалась із будинків культури, центрів дитячої та юнацької творчості, школи мистецтв, спортивні центри, бібліотеки, театри, парки, ігрові центри та центри оздоровлення.

Професійно-технічна освіта містить: професійно-технічні училища, художні училища, професійне училище соціальної реабілітації, вищі професійні училища, центри підготовки і перепідготовки кадрів та інші. До професійних училищ вступити можна на базі 9 та 11 класів з різним періодом навчання.

Вища освіта несе в собі: університети, інститути та академії, до яких можна вступити на базі повної загальної освіти та коледжу (технікуму) на скорочений термін навчання. На основі бакалавру можна вступити до магістратури за фахом.

Післядипломна освіта складається з університетів, інститутів, центрів підготовки та перепідготовки кадрів, філії університетів та академій.

Аспірантура та докторантура. Присутні у всіх вищих навчальних закладах, в яких готують кандидатів та докторів наук різних спеціальностей та напрямлень.

Самоосвіта розуміється у створенні навчальних та пізнавальних гуртків, бібліотек, навчальних радіо та теле програм, в яких будуть задіяні всі бажаючі [3, 61–64].

Після прийняття і впровадження закону, освіта почала стрімко розвиватись, але не в тих масштабах, які очікувались під час прийняття.

Були написані та надруковані підручники українською мовою з навчальних дисциплін, до змісту навчального процесу додали суспільно-

гуманітарні науки, розширення україномовної освіти в пріоритеті над російською.

В 2005 році Україна ввійшла до Болонської системи. В усіх вузах країни впроваджено болонський процес оцінювання якості знань, за яким студенти отримують диплом європейського зразку.

На основі аналізу розвитку освіти нами було встановлено, що попри значну стабільність і розвиток системи освіти є і негативні фактори, які заважають удосконаленню системи освіти:

- відсутність належного фінансування для забезпечення ефективного навчально-освітнього процесу;

- велика кількість студентів вищих закладів освіти, які навчаються на платній основі. Це говорить про неефективну підготовку на нижчих рівнях освіти;

- дуже низький рівень оплати праці педагогічних кадрів, що тягне за собою зниження рівня престижності науково-педагогічної праці, що ускладнює кадрове забезпечення на усіх рівнях освіти;

- постійна потреба в навчально-методичних матеріалах, інформаційних та їх оновленні;

- низький рівень матеріально-технічної бази, особливо в сільській місцевості, відсутність матеріалів для наукових лабораторій шкіл і вищих навчальних закладів.

Аналізуючи сучасний стан освіти в Україні міністерством освіти був прийнятий закон 27.09.2017 року та набрав чинності про нову освіту. До процесу роботи над законопроектом були залучені не тільки співробітники міністерства, а й освітяни, доктори та кандидати педагогічних наук, управлінців та інших ланок державних установ [4].

Згідно закону про нову школу нами було визначено наступні компетентності:

- спілкування державною мовою досконало;

- вміти спілкуватись рідною мовою, якщо вона не державна та володіння іноземними мовами;

- розвиток математичної компетентності, а не заучування правил та формул;

- розвиток компетентності у галузі природничих наук, техніки і технологій;

- інновації (впровадження нових технологій навчання, дотримання інновацій у навчальному процесі та відхід від застарілих форм і методів навчання);

- інформаційно-комунікаційна компетентність (вміти налагоджувати контакти з іншими, мати високу комунікативну культуру, знати та відчувати коли бути тактовним та компетентним);

- навчання впродовж життя (відкриті нові можливості для безперервного навчання, можливість навчатись на декілька фахових спеціальностей);

- розвиток підприємливості та фінансової грамотності;

- громадянські та соціальні компетентності – формування в молоді громадянської позиції, рівності, почуття справедливості, здорового способу життя, знання своїх прав та обов'язків;

- культурна компетентність (підвищення рівня культури молоді);

- екологічна компетентність (знати проблеми екології та вміти допомогти навколишньому середовищу);

- інші компетентності, передбачені стандартом освіти.

В народі новий закон про освіту називається НУШ – Нова українська школа. За нововведеннями, навчання в школі буде триватиме 12 років і поділятися на три рівні: початкова школа – 1–4 класи; базова школа – 5–9 класи та профільна школа – 10–12 класи.

Впровадження НУШ почалося з 1 вересня 2018 року для першокласників, старші школярі навчаючись в школі закінчуватимуть навчання за 11 років. Інші нововведення за законом планують впроваджувати поетапно до 2022 року.

Починати навчання діти будуть з 6 років, як і було раніше. Після закінчення кожного рівня навчання діти будуть здавати державну підсумкову атестацію про підтвердження знань та можливості переходу на вищий рівень.

Профільна школа поділяється на академічну та професійну освіту.

Академічна освіта полягає не тільки у засвоєнні навчальної програми, а й окремих предметів з поглибленим вивченням для подальшого навчання в ЗВО. За планом академічну освіту зможуть опанувати діти з високим рівнем знань та пізнавальною активністю.

За дослідження літератури ми визначили, що профільна освіта передбачає орієнтацію на ринок праці та опанування певної професії. Учні поза навчання за стандартами навчальної програми будуть опановувати професійні уміння та навички, які знадобляться при опануванні майбутньої професії. Для цього в школах будуть створені спеціальні кабінети, лабораторії де діти проходять профільну підготовку.

За представленим законом виділяється три види освіти, на яку має право кожен громадянин:

1. Формальна освіта. Освіта за державними стандартами та навчальними програмами та трьох рівнях освіти та отримання кваліфікацій визначених державними стандартами.

2. Неформальна освіта. Полягає у навчанні за державними стандартами або поза ними. Але в даному випадку відсутнє призначення кваліфікації за державними стандартами, можливе отримання сертифікатів та підтвердження отримання додаткового навчання.

3. Інформальна освіта (самоосвіта). Кожен має право на самостійну організацію власної освіти, обирати навчальні програми для самоосвіти. Самоосвіта може проводитись на базі громадських та суспільних організацій.

Також нова українська школа розширює можливості для дітей з особливими потребами. Дитина, яка потребує індивідуальної форми навчання можуть обрати яким способом можна отримувати знання: дистанційне навчання (можна навчатися через інтернет, виконуючи

завдання вчителів і проходячи дистанційно атестацію знань); екстернатне навчання (коли учень може самостійно опанувати програму за декілька років, обдаровані діти і високоінтелектуальні зможуть користуватись такою послугою); домашнє навчання (програму навчання дитині надають та пояснюють батьки, але з обов'язковим проходженням щорічної атестації підсумків знань); педагогічний патронаж (діти з особливими потребами, які не мають можливості обрати інші варіанти освіти, мають право на закріплення за ним патронажного вчителя, який вдома буде працювати з ним за програмою.) В законі також визначенні професійні обов'язки директора, педагогічної раби та особливості їх професійної діяльності.

Щодо фінансування навчальних закладів, то планується фінансувати школи не через державні органи влади, а на пряму на рахунок шкіл. Таким чином буде досягнення прозорості фінансування та правильним розподілом управління школи фінансів на потреби школи та забезпечення якості освіти.

Підсумовуючи аналіз закону про нову школу, ми можемо сказати, що він є великим кроком у майбутнє європейської освіти. Так, якщо все буде втілено, що написано на папері, а це буде не малий шлях впровадження, тоді кожна дитина буде самостійною у виборі навчання, профілю та виду навчання. Підвищиться престижність професії педагога, чим збільшиться попит на цю професію, а сертифікація вчителів та педагогів допоможе підтримувати високу якість освіти.

При збільшенні зарплатні та правовому захисті педагогів шкіл буде збільшуватись попит на професію вчителя, чим допоможе у розбудові вищої освіти, яка готує майбутніх вчителів та педагогів.

Нова українська школа буде сприяти гармонійному розвитку кожної дитини, розкривати внутрішній світ дітей і їх вподобання до майбутніх професій шляхом профільної та академічної освіти. Саме така система полегшить подальший вибір майбутнього життя учня та його батькам.

Але закон тільки починає впроваджуватись, і це на даний момент стосується лише першокласників. Якщо дійсно нова українська школа почне працювати, то це докорінно змінить систему освіти в країні докорінно, що в свою чергу відобразиться на усіх ланках соціального життя.

За історією становлення освіти в Україні, ми бачимо, що процес розвитку постійно йде вгору. Впроваджуються нові стандарти, які дають нові можливості розвитку кожної особистості, надає право всім отримати освіту та забезпечити собі гарне майбутнє. Але далеко не всі учні бажають продовжувати навчання у вищих навчальних закладах та технікумах, що говорить про недостатню профорієнтаційну роботу закладів та батьків, які несуть відповідальність за вибір дитини до повноліття.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Лузан П. Г. Історія педагогіки та освіти в Україні : навчальний посібник / П. Г. Лузан, О. В. Васюк. – [2-ге вид., доп. і перероб.]. М.: Издательский центр «Академия», 2010. – 368 с.
2. Максимюк С. П. Педагогіка: Навчальний посібник. – К.: Кондор, 2009. – 670 с.
3. Кузьмінський А. І. Педагогіка вищої школи. Навчальний посібник / К. : Знання, 2005. – 486 с.
4. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.